

ارزیابی دقیق تست مدل در حوضچه کشش

مجید کریمی راد^۱، مهدی عسگری^۲، محمد سعید سیف^۳

دانشگاه صنعتی شریف، دانشکده مکانیک، آزمایشگاه دریا

karimirad@mech.sharif.ir

چکیده

در حوضچه‌های کشش کوچک به دلیل محدودیت ابعادی حوضچه و به تبع آن مدل، آزمایش‌ها اغلب در اعداد رینولدز پایین و رژیم جریان لایه‌ای انجام می‌شود. در چنین شرایطی ممنتوم جریان کم بوده و احتمال وقوع جدایش در جریان زیاد است. که این مسئله باعث تفاوت رفتار جریان اطراف مدل با کشتی واقعی خواهد شد. بنابراین مسئله اجتناب ناپذیر در آزمایش مدل اثر مقیاس (scale effect) است که این تأثیر در حوضچه‌های کوچک ممکن است بیشتر باشد. برای تصحیح نتایج در تمامی حوضچه‌های کشش از ضرایب اصلاح اثر مقیاس استفاده می‌شود و مقاله حاضر نتایج حاصل از آزمایش‌های انجام شده روی مدل یک شناور فرآورده بر (Product Carrier) ۳۵۰۰۰ تنی است که به سفارش شرکت ملی نفتکش ایران NIOC با طراحی شرکت کره‌ای (KOMAC) و توسط شرکت ایزوایکو (ISOICO) در حال ساخت می‌باشد. آزمایش‌ها با استفاده از مغشوش کننده (Turbulence Simulator) جریان و بدون آن انجام گردیده و روش‌هایی برای تصحیح نتایج تست مدل ارائه شده است.

کلمات کلیدی: آزمایش مدل، مقاومت هیدرودینامیکی، اثر مقیاس، مغشوش کننده جریان

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد

^۳ دانشیار

www.SID.ir

علائم قراردادی

C_{FO} : ضریب مقاومت اصطکاکی صفحه دو بعدی

Wave Making): ضریب مقاومت موج سازی (C_w) (Resistance

S_{BK} : مساحت سطح بیلچ کیل

: عدد فرود (سرعت بی بعد) Fn

آپ کالی چکا:

R: نیروی مقاومت هیدرودینامیکی

سرعت حرکت: V

C_V : ضریب مقاومت ویسکوز کل

C_r : ضریب نیروی مقاومت باقیمانده

S : مساحت خیس شده شناور

رینولدز: عدد Re

C_T : ضریب نیروی مقاومت کل

R_F : نیروی مقاومت اصطکاک

A_{VT} : مساحت عرضی تصویر شده

C₄₄: ضرب مقاومت هوا

صفحه آیخو، L_{WI} : طوا

۱. مقدمه

اگرچه چندین دهه از ابداع و گسترش روش‌های عددی در تخمین مقاومت هیدرودینامیکی شناورها می‌گذرد ولی هنوز آزمایش مدل به عنوان مطمئن‌ترین راه تخمین مقاومت شناور مطرح می‌باشد. البته این روش نیز پیچیدگی‌های خاص خود را دارد. به عنوان نمونه عدم برقراری تشابه کامل دینامیکی بین مدل و نمونه اصلی سبب بروز خطا در تخمین مقاومت هیدرودینامیکی شناور می‌گردد. پدیده‌هایی مانند اثر دیواره‌ها و کف (Blockage effect) و اثر مقیاس (Scale effect) و رفتارها و اثرات موضعی هیدرودینامیکی نیز بر دقت نتایج آزمایش تأثیر گذارند [۱]. این مسأله در حوضچه‌های کوچک مشهودتر است و اثر عدم تشابه کامل بیشتر خواهد بود. در حوضچه‌های صنعتی با توجه به اطلاعات موجود از کشتی‌های ساخته شده، ضرایب تصحیح خطاهای آزمایش قابل حصول است. در مقاله حاضر با استفاده از نتایج تست کشش مدل در حوضچه SSPA سوئد و مبنا قرار دادن نتایج حاصل شده از این آزمایشها و مقایسه نتایج تست مدل در حوضچه آزمایشگاه مهندسی دریای دانشگاه صنعتی شریف ضرایب اصلاح مقاومت حوضچه دانشگاه شریف به دست آمده است. در قسمت‌های بعد روش ساخت مدل، تست کشش در حوضچه و روش‌های محاسبه مقاومت تشریح شده و سپس با مقایسه نتایج حاصله و اطلاعات موجود از SSPA روش‌هایی برای اصلاح و بهبود نتایج ارائه گردیده است.

۲. مشخصات شناور

مدل استفاده شده مربوط به شناور فرآورده بر ۳۵۰۰۰ تنی است که به سفارش شرکت نفتکش ملی ایران با طراحی شرکت مشاورین دریایی کره‌ای National Iranian Tanker Company(NITC) هم‌اکنون در داخل کشور توسط شرکت ایزوایکو Korea Maritime Consultants(KOMAC) Iranian ship Building & Offshore Industry Complex(ISOICO) می‌باشد. مشخصات این شناور در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱-مشخصات شناور فرآورده بر ۳۵۰۰۰ تنی

۱۷۶ m	طول کل (Length overall)
۱۶۸ m	طول بین عمود سینه و پاشنه (Length between perpendiculars)
۳۱ m	عرض (Breadth)
۱۷ m	ارتفاع (Depth)
۹ m	آبخور (Draft)
۰/۸۰۲۵	ضریب ظرافت بدنه (Block coefficient)
۳۸۵۵۵/۱ tones	وزن کل (آب شور) (Displacement (S.W))
۷۱۱۹ m^2	سطح خیس شده (Wetted surface)
۶۴/۳ m^2	مساحت بیلچ کیل (Bilge keel)
۵۵۲/۲ m^2	مساحت عرضی تصویر شده بالای خط آبخور (waterline)
۱۵۰ μm	زبری فرضی سطح بدنه (Hull surface roughness)

۳. ساخت و آزمایش مدل

مواد قابل استفاده برای ساخت مدل عبارتند از چوب ، فایبرگلاس ، فوم ، یونولیت و مواد پلیمری مانند پلی‌یورتان [۲]. در این میان استفاده از چوب به دلیل سادگی کار با آن برای ساخت نمونه اولیه انتخاب گردید. با توجه به محدودیتهای ابعاد حوضچه، مدل به طول کل ۱ متر انتخاب شد. زیرا بهتر است تا در هنگام آزمایش سعی شود تا از بروز اثر دیواره‌ها و کف (Channel or Blockage effect) اجتناب گردد. برای این منظور باید نسبت سطح مقطع میانی مدل به سطح مقطع حوضچه کمتر از ۱٪ باشد. البته به پیشنهاد ITTC بهتر است که کمتر از ۰/۴٪ باشد که برای مدل آزمایش شده حدود ۰/۳٪ است. البته استفاده از مدل کوچک سبب بروز خطای بیشتر به خاطر به کارگیری ضریب تصحیح مقیاس بزرگ‌تر از مدل به کشتی، می‌گردد. در صورت انتخاب مدل بزرگ‌تر اثر دیواره‌ها و کف بروز خواهد کرد، بدین صورت که

۴. بررسی نتایج آزمایش

در این بخش نتایج مربوط به آزمایش‌های کشش مدل برای هر یک از حالت‌های مدل بدون اغتشاش ساز و مدل با استفاده از اغتشاش ساز ارائه می‌شود. لازم به ذکر است که نتایج حاصل از آزمایش کشش مدل در حوضچه کشش در سرعت‌های مناسب چندین بار برای هر سرعت تکرار شده است. در شکل ۱ تصویری از آزمایش کشش مدل در حوضچه دانشگاه شریف مشاهده می‌شود. برای بررسی دقیق دستگاه و سیستم اندازه‌گیری تکرار پذیری آزمایش ارزیابی شده است، نتایج مربوط به چند آزمایش با سرعت مساوی در شکل ۶ قابل مشاهده است. همانگونه که ملاحظه می‌شود تکرار پذیری نتایج قابل قبول است.

با انجام آزمایش در سرعت‌های مختلف منحنی مقاومت مدل شناور بر حسب سرعت قابل رسم خواهد بود.

در شکل ۷ نتایج حالت‌های بدون مغشوش کننده، مغشوش کننده میخ کوچک و مغشوش کننده شن رسم شده است. همانطور که در شکل ۷ دیده می‌شود، در مورد استفاده از شنها به دلیل افزایش قطر بیش اندازه با توجه به این موضوع که این افزایش قطر با تغییر شدید رژیم جریان اطراف مدل سبب می‌گردد که نوسانها و رفتار غیر قابل پیش‌بینی را در نمودار مقاومت بر حسب سرعت داشته باشیم. البته این کار طبق پیشنهاد ITTC نبوده و در بررسی‌های اولیه استفاده شده است. مغشوش کننده میخ کوچک طبق پیشنهاد ITTC استفاده شده که نتایج آن نوسانات کمتری دارد. همانطور که ملاحظه می‌شود مقاومت بدست آمده در حالت‌های فوق دارای اختلاف قابل توجه می‌باشد و لذا تأثیر رژیم جریان اطراف بدن در نتایج نهایی تخمین مقاومت کشتی تأثیرگذار خواهد بود.

۵. تخمین مقاومت کشتی

از آنجا که تشابه همزمان اعداد رینولدز و فرود در آزمایش مدل کشتی امکان‌پذیر نیست، پیچیدگی‌های مختلفی در تعیین مقاومت کشتی وجود خواهد داشت. در این قسمت روش استفاده شده برای انجام محاسبات مقاومت شناور ITTC78 می‌باشد [۴]. بر اساس این روش ضریب مقاومت کل شناور را به صورت مجموع زیر نشان داده می‌شود [۵].

$$C_{TS} = (1 + K)C_{FS} + C_R + C_A + C_{AA} \quad (1)$$

و C_{TS} عبارت است از:

۶. تعیین ضریب تصحیح

به دلیل اثرات مقیاس، خطاهای ناشی از آزمایش (خطاهای اندازه گیری دستگاه) و کلیه پدیده‌های موضعی هیدرودینامیکی که در تست مدل تاثیر می‌گذارند، تعیین مقاومت شناور با استفاده از تست مدل در حوضچه‌های کشش کوچک دارای خطاهایی می‌باشد که این خطاهای را می‌توان با یک ضریب اصلاح نمود. در این تحقیق سعی شده است با داشتن مقاومت مدل و محاسبه مقاومت توسط روش ITTC78 در حوضچه کشش و در نهایت مقایسه این مقاومت با نتایج آزمایشگاه‌های بزرگتر (SSPA) ضریب اصلاح را برای حوضچه موجود به دست آورد. این موضوع در دنیا نیز متداول است و اکثر آزمایشگاه‌ها ضریب اصلاح مقاومت مربوط به حوضچه خود را بر اساس شرایط و نوع شناورها و مقایسه نتایج به دست آمده با وضعیت کشتی واقعی مشخص می‌کنند. از آنجا که برای حوضچه کشش آزمایشگاه دریا دانشگاه شریف تا کنون چنین کاری انجام نشده است، در این تحقیق با توجه به وجود نتایج دقیق آزمایش مدل در حوضچه SSPA سوئد و نتایج به دست آمده در حوضچه دانشگاه شریف سعی می‌شود این ضریب اصلاح به دست آید. اختلاف مقاومت کل شناور برای حالت‌های استفاده از مغشوš کننده جریان و عدم استفاده از آن و مقاومت کل حاصل شده از نتایج SSPA در شکل ۱۰ و ۱۱ نمایش داده شده است.

همانطور که ملاحظه می‌شود در حالتی که مغشوš کننده استفاده نشده اختلاف مقاومت بدست آمده در دانشگاه با مرجع SSPA مقادیر قابل توجهی در حدود ۱۰ تا ۲۰ درصد دارد ولی در حالتی که مغشوš کننده استفاده شده است و رینولدز جریان بیشتر از رینولدز بحرانی ($10^5 \times 5$) است - معادل عدد فرود بزرگتر از $16/0$ - اختلاف فوق بسیار جزیی و در سرعت طراحی شناور فوق که معادل عدد فرود $19/0$ است، ۱ درصد می‌باشد. در سرعت‌های کمتر یعنی رینولدز کمتر از رینولدز بحرانی نوسانات در مقاومت مدل زیاد است و امکان استفاده از نتایج وجود ندارد. با توجه به تغییرات اختلاف فوق می‌توان از آن به عنوان یک ضریب اصلاح در سرعت‌های مختلف برای شناورهای مشابه استفاده کرد. برای این منظور می‌توان پس از محاسبه مقاومت کشتی بر اساس نتایج آزمایشگاه، مقدار تصحیحات به دست آمده در شکل ۱۱ را در آن اعمال نمود. به دلیل محدودیت ابعادی در حوضچه کشش دانشگاه صنعتی شریف، رژیم جریان اطراف مدل برای شناورهای جابجایی (Displacement) در سرعت‌های پایین، کاملاً آرام است و در محدوده کاری این شناورها نیز قسمت عمده‌ای از جریان روی بدنه آرام باقی می‌ماند. به کارگیری مغشوš کننده‌های جریان

در چنین رژیمهای جریانی دشوار و حساس است. چرا که اغتشاش ایجاد شده ممکن است به صورت ناپایداری پدیدار گردد و جدایش در حالت آرام زودتر اتفاق افتاد که به معنی افزایش مؤلفه فشاری لزجی (Viscous Pressure) مقاومت هیدرودینامیکی است.

۷. نتیجه گیری

نتایج ارائه شده در این مقاله نشان می‌دهد در صورتی که آزمایش مدل بدون استفاده از مغشوش کننده جریان انجام شود می‌توان در صد خطای ناشی از آن را به صورت تابعی تقریباً خطی در نظر گرفت و آزمایش را در محدوده ای وسیع‌تر انجام داد، در صورت استفاده از مغشوش کننده جریان در محدوده سرعتهای پایین به دلیل ناپایداری ایجاد شده نمی‌توان از نتایج استفاده کرد ولی در محدوده سرعتهای بالا (Re $>5\times10^5$ و Fr $>0/15$) نتایج حاصل نشان می‌دهد که دقت آزمایش قابل قبول است و خطای آن نسبت به نتایج آزمایشگاه‌های بزرگ بسیار کم بوده و می‌توان با دقت خوبی نتایج تست مدل در حوضچه‌های کشش کوچک را تصحیح و مورد استفاده قرار داد.

۸. تشکر و قدردانی

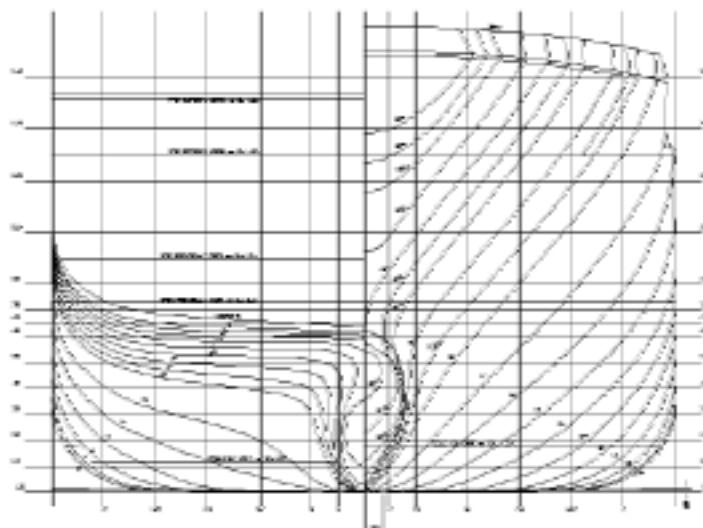
نویسندهای مقاله وظیفه خود می‌دانند از گروه طراحی ایزوایکو (ISOICO) به ویژه آقایان دکتر کوکبی، مهندس خسرو پناهی، مهندس سلمان زاده و مهندس ببری به لحاظ مشاوره‌های علمی تشکر نمایند.

۹. مراجع

- [1] J, S, Carlton. Marine Propellers and Propulsion .Oxford:Butterworth-Heinemann Ltd,1994
- [2] 23rd ITTC Proceedings –final release . <http://ittc-2002.insean.it>
- [3] Marine Performance Technology Exchange March, 2004, HydroComp, Inc., <http://www.hydrocompinc.com>
- [4] K,J,Rawson & E,C,Tupper. Basic Ship Theory , Volume 2 ,Third Edition. England : Longman Scientific & Technical,1988
- [5] SV,AA,Harvald. Resistance and Propulsion of Ships. Denmark: John Weiley & Sons ,1983

۱۰. اشکال

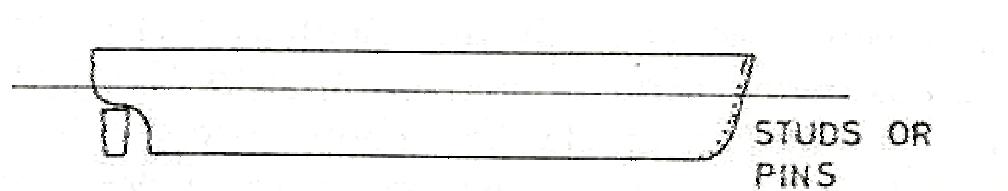
شکل ۱- شکل خطوط بدنه شناور فرآورده بر

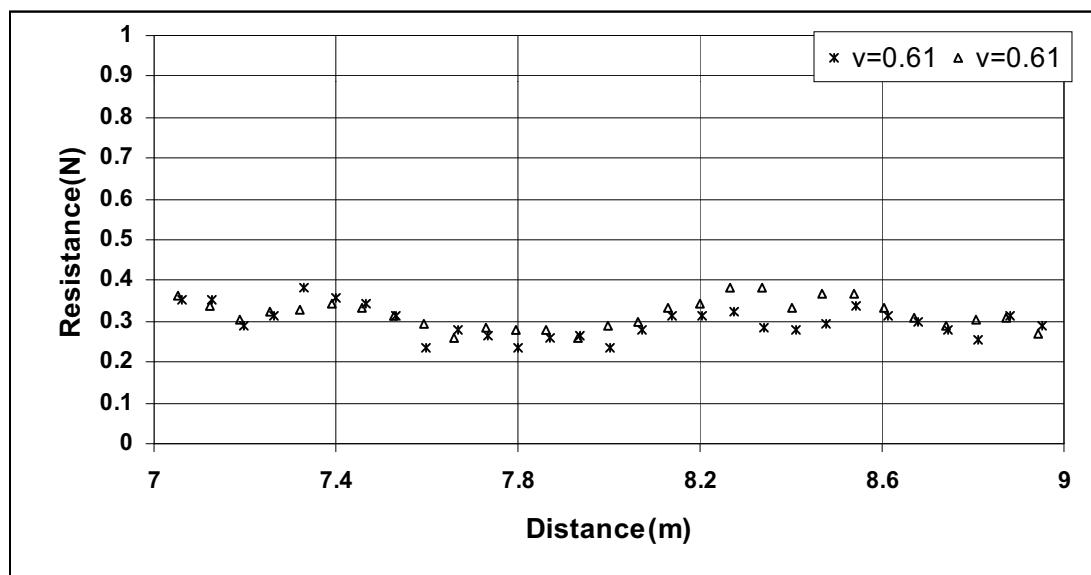
شکل ۲- مدل چوبی ساخته شده پس از پرداخت نهایی

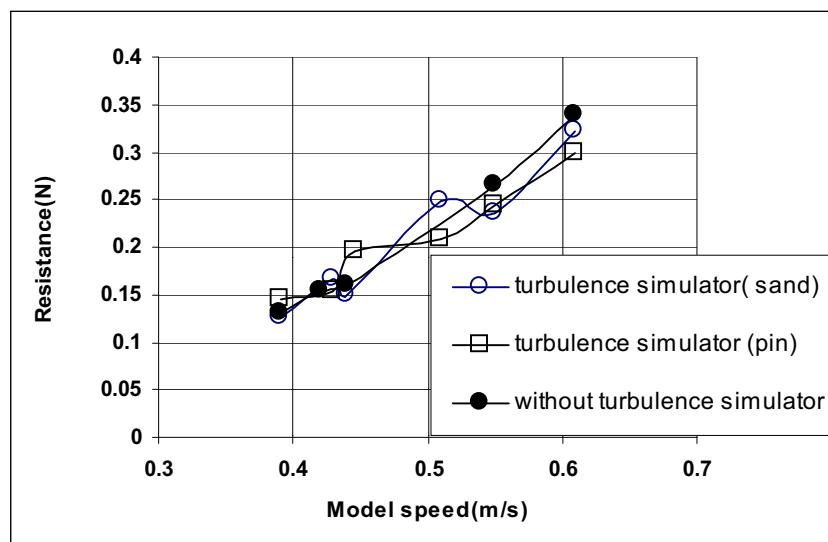

شکل ۳- مدل فایبرگلاس ساخته شده از روی مدل چوبی

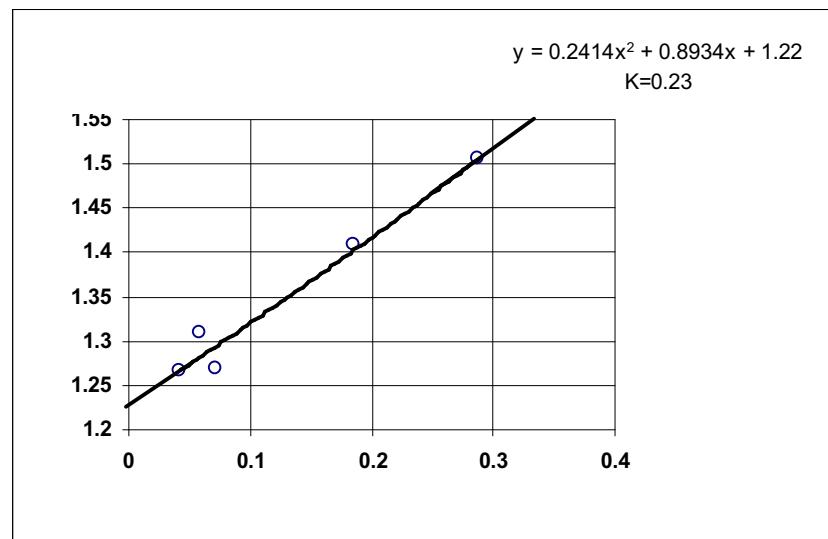

شکل ۴- محل نصب مغذوش کننده جریان

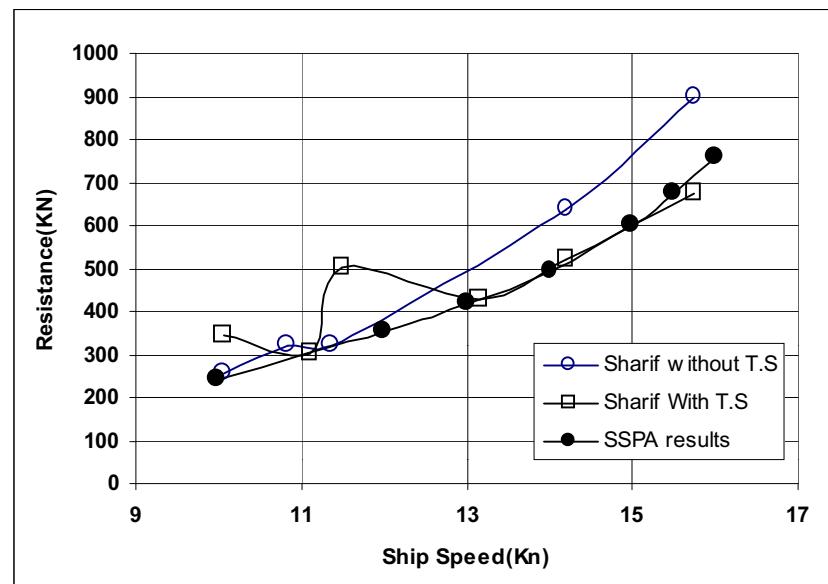
شکل ۵- کشش مدل در حوضچه با سرعت $Vm(m/s) = 0/61$ شکل ۶- نتایج دو تست کشش مدل در سرعت $0/61$ (متر بر ثانیه)

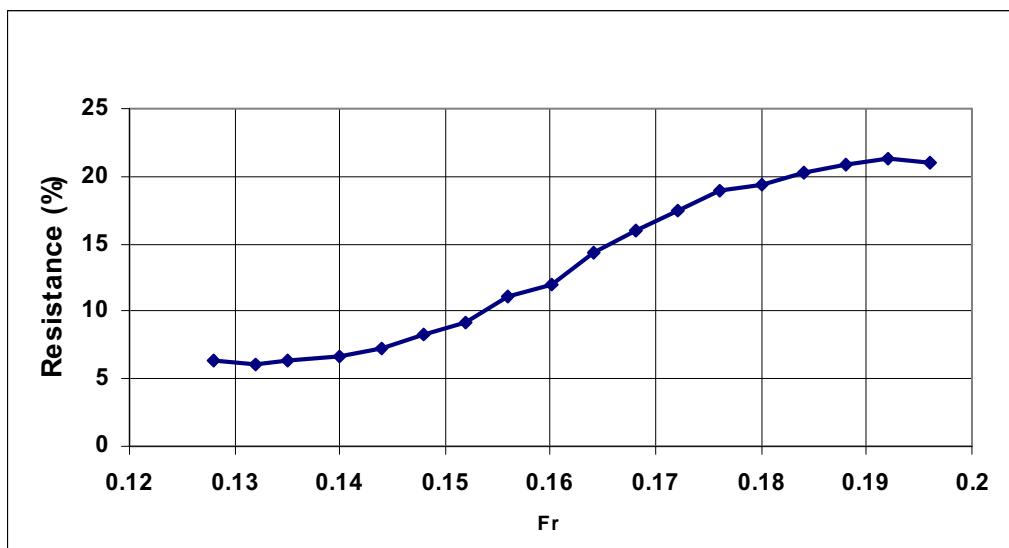
شکل ۷- مقایسه مقاومت مدل

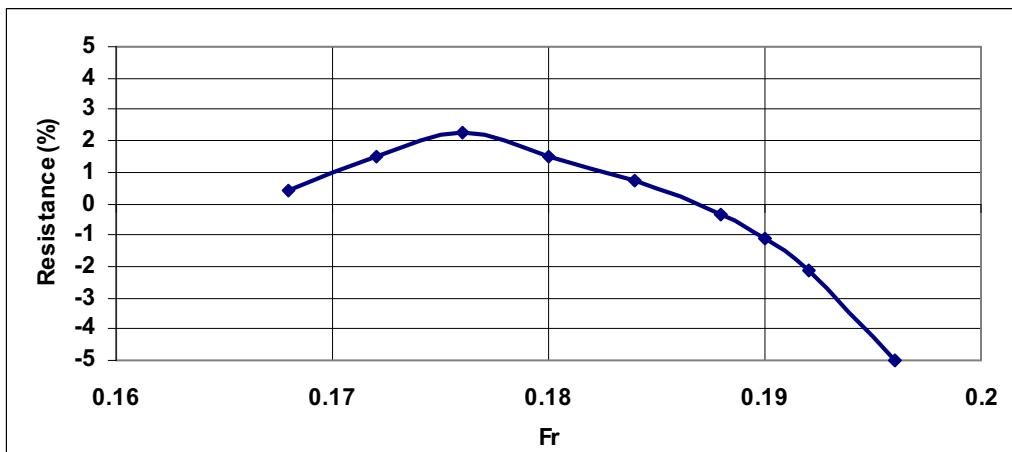
شکل ۸- روش پروهاسکا برای تعیین ضریب فرم بدنه

شکل ۹- مقاومت بدست آمده برای شناور بر اساس آزمایش‌های مختلف

شکل ۱۰- درصد اختلاف مقاومت کل شناور (بر اساس نتایج SSPA و نتایج دانشگاه شریف بدون استفاده از مغشوشه کننده جریان)

شکل ۱۱- درصد اختلاف مقاومت کل شناور (بر اساس نتایج SSPA و نتایج دانشگاه شریف با استفاده از مغشوشه کننده جریان)